

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ו ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 786

מסכת תענית ד' - י' ♦ ערלה ג', ה' - ביכורים א', א'

בס"ד, י"ז סיון תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ בנתינת צדקה מותר לנסות את הקב"ה?!
- ♦ נסיון בעושר בלבד
- ♦ אימתי הוא "שישים יום לתקופה"?

- ♦ זמן שאלת גשמים בארץ ישראל ובחוצה לארץ
- ♦ קשר נפשי לארץ הקודש
- ♦ כשהרא"ש ניסה לשנות את המנהג

דבר העורך

גדול היה האיש

האיש הזה לקח מאורר ענק והציב אותו מול הפרצוף שלי. ככה, קרוב קרוב, מספר בהתרגשות מר ז.ו. הי"ו. זה לי שנים רבות שאני עובד כדור ברשות הדואר. אני מכיר כל משפחה באזור עבודתי. מי עזב, מי חדש, מי נפטר, איפוא מוקם בניין חדש, מי בודד ללא תתנבות עם בני אנוש, ומי מקבל אינספור מכתבים. מטבע הדברים אני גם מכיר רבים מדיירי השכונה באופן אישי, מאחר שמדי פעם מוזמן לי למסור להם דואר רשום.

האיש הזה זכור לטוב בליבי לנצח. היה זה באמצע הקיץ, הקב"ה, המחפש בטובו בכל יום מעשה בראשית, תלה באותו יום את השמש מעל רחוב רבי עקיבא בבני ברק. בדיוק מעל לא היתה פיסת צל מפני כדור האש הבעור. נשאתי על גבי את שק המכתבים, ושרכתי את רגלי הלאות על פני האבנים הלוהטות. איש לא הסתובב ברחוב. אבל לי לא היתה כל ברירה. דפקתי בבית פלוני, מסרתי את המעטפה לידי בעל הבית שמיהר לחתום לי על הטופס והגיק את הדלת, שלא יברח לו האוויר הקריר של המזגן. אחר, שלא היה לו מזגן, צעק "כך" מתוך הבית. הוא לא היה מסוגל לזוז מהמאורר. נגשתי אליו, הגשתי אליו את הנייר, ובעוד זקנו מתבדר ברוח הווינטולטור, חתם לי במהירות ושם להתענג על הרוח הנעימה.

נפלטתי החוצה אל החום הנורא, היה עלי למסור מכתב נוסף. דפקתי. הדלת נפתחה, ואיש אחד חיבק את זרועי, ובלי דיבורים הכניס אותי לתוך הבית שלו, סגר את הדלת, הושיב אותי על כסא, נטל מאורר ענק, העמיד אותו מול הפרצוף האדום שלי ורץ למטבח להביא לי כוס מים צוננים.

ברכתי "שהכל" והוא ענה "אמן" במתיקות. **"תגיד"**, שאלתי אותו, "למה רק אתה ככה?"

"אתה" יודע מה הוא ענה לי? האיש הזה לא התעטף בחיך של סיפוק עצמי, הוא גם לא קימט את מצחו במין תגובה מזלזלת בשאר יצורי אנוש. הוא הסביר לי "ראה, כשכבן אדם מקבל מכתב, סקרנות רבתי מציפה אותו מי כתב את המכתב. אולי זוהי זקנה מצווה לו את ביתה שבפלורידה לאחר הליכתה לעולם שכולו טוב, שמא מעטפה זו נושאת בחובה הזמנה לאירוע שהוא כל כך משתוקק להיות מוזמן אליו. ואולי, בכלל... מי יודע".

ד/ב עד מתי שואלין את הגשמים

זמן שאלת גשמים בארץ ישראל ובחוצה לארץ

בסוגייתנו מובאות דעות שונות מתי הוא התאריך שבו יש להתחיל "שאלת גשמים" - "ותן טל ומטר לברכה", ולהלכה עולים שלשה תאריכים.

א. בז' במר חשון התחילו לשאול בארץ ישראל, ולא לפני כן, כדי שהעולים לרגל השבים לבתיהם לא יבוססו את דרכם בגשמים ובבוץ, ועד ז' בחשון כבר יש ספק בידם להגיע אל בתיהם. **ב.** בארץ ישראל, כאשר אין עולי רגלים, כגון לאחר החורבן, מתחילים לשאול גשמים כבר בשלהי תשרי - ממוצאי סוכות. **ג.** בבבל, שאינה זקוקה למים רבים, מתחילים לשאול על הגשמים שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי - בימיו האחרונים של חודש נובמבר.

אף על פי שכך עולה להלכה מדברי הגמרא, בפועל נוהגים באופן שונה.

ארץ ישראל: בארץ ישראל אין שואלים על הגשמים אלא מז' בחשון ולא ממוצאי חג הסוכות, אף על פי שבית מקדשנו חרב לרוב יגוננו. הר"ן (ב/א מדפי הרי"ף) מסביר, כי מקור מנהגנו מן הרמב"ם והרי"ף שלא התייחסו למוצאי סוכות כזמן שאלת הגשמים. טעם הדבר, כותב הר"ן, מפני שגם אחר החורבן הוסיפו יהודים לעלות לירושלים "כמו שעושים גם היום" ומפני כך איחרו את מועד בקשת הגשמים עד ז' חשוון. נוהג זה שהר"ן מעיד שהמשיך עד זמנו, מובא גם במדרשים: "אף על פי שחרב בית המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם ג' פעמים בשנה" (שיר השירים פרשה ח).

ארצות הגולה: אמרנו, כי בבבל שואלים על הגשמים שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי, מפני שבבבל אין זקוקים לגשמים רבים. הרמב"ם (הלכות תפילה פרק ב' הלכה ט"ז) מציין גם מקומות סמוכים לבבל הדומים לה באקלים: "שנער [בבל] וסוריא ומצרים ומקומות הסמוכות לאלו והדומים לאלו".

הדין היה נותן, כי ביתר הארצות ישאלו על הגשמים עוד קודם לכן, וכך כתב רב עמרם גאון (סדר רב עמרם גאון השלם, חלק א' עמוד קכ"ג): "בכל מקום ששותין מן מטר כמו ארץ ישראל ופרנקיא, מתפללים טל ומטר בז' במרחשון". אכן, אנו מוצאים בספרי הראשונים, כי היו מקומות בודדים בחו"ל שנהגו כן ושאלו גשמים החל מז' בחשון. כך היה בנרבונה (ספר המנהיג הלכות החול אות נ"ו), במונפישלייר (ש"ת הרא"ש כלל ד' סימן י), באפריקיא (בה"ג מהדורת הילדסהיימר עמ' 175), וכן - מספר המאירי (א/י) "המנהג בכל גלילותינו".

קשר נפשי לארץ הקודש: מדוע נהגו גם הם להתחיל לשאול על הגשמים בז' בחשון ולא החל ממוצאי סוכות, הרי תאריך ז' בחשון נקבע מפני עולי הרגלים? יש אומרים כי אפשר שאותם מקומות בחו"ל נהגו תאריך זה מפני קשר נפשי לארץ הקודש בה החלו לשאול גשמים בז' בחשון (המועדים בהלכה עמוד קע"ט).

מכל מקום, לא היו אלה כי אם מקומות בודדים, אך המנהג שרווח כיום בכל תפוצות ישראל בגולה הוא, להתחיל לשאול על הגשמים שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי והדבר אומר דרשני. הרא"ש (סימן ד') תמה על כך ביותר, שהרי בארצות אירופה זקוקים לגשם לפני כן, ואם

צעילוי נשמת

הר"ר **ניסן קלמן** ז"ל
 ב"ר מאיר צבי ז"ל - תל אביב
 נלב"ע כ' בסיון תשס"א **תנצב"ה**
 הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הרב **בן ציון צבי גולדשטיין** ז"ל
 בן ר' יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ט"ז בסיון תשנ"ג
 ומרת **הניה גולדשטיין** ע"ה
 בת ר' נתן ז"ל נלב"ע י"ח סיון תשע"ב **תנצב"ה**
 הונצחו ע"י בנם ידידיו הר"ר **שמסון אברהם יהודה** ומשפ' שיחיו

הגשם אינו יורד מתקלקלים הזרעים שנזרעו באדמה! הרא"ש מצוין, כי "בפרוביצנא ראיתי שהיו שואלים את הגשמים במרחשון וישר מאד בעיני".

לימים, מספר אחד מבניו של הרא"ש, ניסה אביו לשנות את המנהג.

היה זה בשנת ה'ע"ג, מספר בנו של הרא"ש (ש"ת הרא"ש כלל ד' סימן י) בלשון ציורית: "ויהי בשנת חמשת אלפים ושבעים ושלוש לבריאת עולם, נעצרו השמים ולא המטיר כל החורף אלא מעט מזעיר. ויקראו צום להתחנן לה' לתת מטר על פני האדמה. ויהי לביל ראשון של פסח, אחרי תפילת ערבית, ואדוני אבי הרא"ש היה יושב על פתח ביתו ואנחנו, קצת מהחברים, עומדים עליו מימינו ומשמאלו. ויאמר: עתה היה טוב לעורר הדבר אשר מעולם תמהתי עליו: למה לא יזכירו וישאלו הגשם עד שבועות". כלומר, הרא"ש התפלא מדוע בארצות אירופה לא ביקשו על הגשמים עד חג השבועות, שהרי במקום זה נדרשים הגשמים עד תאריך זה.

"ויענוהו מקצת מהחברים: טוב הוא שתודיע הדבר לזקנים ויעשו כן... וישלחו לחזן הכנסת להזכיר למחר הגשם". בעשות כן החזן למחרת, "והנה רעש מקצת החכמים אשר לא היה הדבר בעצתם, ויוציאו קול לאמר שלא היה ראוי להזכירו שסימן קללה הוא. ויתאפק אדוני אבי הרא"ש ולא דיבר ביום ההוא מאומה, עד ליל חולו של מועד".

בביתו ישב הרא"ש ויכתוב לאמר: "על כי שמעתי כי יש תמהים על דברי, באתי לפרש מה שאמרת, שאין ראוי לפסוק מלהזכיר ולשאל [על הגשמים] עתה ביום טוב הראשון של פסח... מכבר ימים רבים באשכנז נתרעמתי על שני דברים שראיתי שנוהגים בימים הללו. האחד, שאינם שואלים הגשמים כתיקון [במועד הראוי להם]... דבבל שוכנת על מים רבים ולא היו צריכין גשמים עד שישים לתקופה; או היה זמן הזרע מאוחר בבבל. אבל בארץ אשכנז, שזמן הזרע הוא מחצי תשרי ואילך, הדבר ידוע שאם לא ירדו גשמים מיד אחר הזרע שהוא מתקלקל, שהעופות והעכברים יאכלוהו כלו, למה לא נעשה כבני ארץ ישראל ששואלין הגשמים במרחשון, כרבן גמליאל?".

הרא"ש מוסיף ומספר, כי בביקורו בארצות אירופה שאל את החכמים מדוע הם שואלים הגשמים זמן כה קצר, "ואמרת כי כמה פעמים לחברי, שראוי היה שלא להפסיק מלשאל ולהזכיר עד עצרת. כי עתה אני יודע, שכל הארצות שאני יודע, עיקר גשמייהם הם בין פסח לעצרת, ובודאי רבים נינהו. אלא שלא מלאני לבי לדבר כדברים הללו לשנות המנהג. ועתה, שראיתי כי בעונותינו הגשמים נעצרו, ונתקלקלו הזרעים, ומתעניין בשביל הגשמים, ואף בשבתות וימים טובים, שאין מתעניין, מזכירין שלש עשרה מדות ואומרים פסוקים של מטר. אמר לי לבי: עתה הגיע העת לתקן מה שנתאויתי זה ימים רבים, כי בודאי שישמעו לך בעת צרה כזאת; ואם יקימו עליהם בשנה הזאת, יערב עליהם ולא ישובו ממנה. וכן בודאי היו עושים, אלא שהטו את לבבם והסבו את דעתם אחורנית".

סוף דבר מסיים הרא"ש, כי בראותו שאין מקבלים את דבריו חזר בו, כדי שלא לעשות ישראל אגודות אגודות.

אף שלכתחילה לא נפסק כדברי הרא"ש, מכל מקום פסק השולחן ערוך (או"ח סימן קי"ז סעיף ב'), כי בדיעבד אם טעה אדם ושאל על הגשמים לאחר הפסח אינו נחשב כמי שטעה בתפילתו בוודאי ועליו לשוב ולהתפלל בתורת נדבה בלבד. הרמ"א אף פוסק כי אין צורך גם בתפילת נדבה [אך זה דווקא בתקופת עצירת גשמים, עיין מ"ב שם].

דף ט/א עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר - ובחנוני נא בנתינת צדקה מותר לנסות את הקב"ה?!

גמרתנו מביאה משא ומתן מרתק בין רבי יוחנן, לבין אחיינו הקטן, בנו של ריש לקיש. האחין שאל: האמנם פירושו של הפסוק "עשר תעשר" הוא "עשר בשביל שתתעשר"? השיב דודו: אדרבה, לך ונסה זאת. האחין התפלא, וכי מותר לנסות את הקב"ה? הן פסוק מפורש הוא בתורה "לא תנסו את ה'!" השיבו רבי יוחנן, כך אמר רבי הושעיא: בכל מצוות התורה אכן אסור לנסות את הקב"ה, לבד ממצוות מעשר, עליה נאמר במלאכי "הביאו את כל המעשר... ובחנוני נא בזאת". מובטח לאדם כי יתעשר בזכות המעשר ורשאי הוא לנסות את הקב"ה בכך.

נמצא, כי בכל המצוות האחרות אסור לנסות את הקב"ה אם על ידי קיום המצווה יזכה למילוי רצונותיו, וכגון, אדם המחליט להזר במצווה מסויימת או להקפיד ביתר שאת על אחד מאיסורי התורה, כדי שעל ידי זה יזכה בממון - עובר על איסור גמור, שלדעת ראשונים רבים הוא איסור מן התורה! (עיין סמ"ג ל"ד ד', יראים סימן שס"א, חינוך מצווה תכ"ד, רמב"ן דברים ו/טז ועוד).

"אין ראוי לעבוד את ה' על דרך ספק": בטעם האיסור כתב החינוך (שם): "מפני ששכר המצוות אינם בעולם הזה וכפי שדרשו חז"ל "היום - לעשותם ולמחר כלומר לעולם הבא - לקבל שכרם". רמב"ן (שם) כותב, כי "אין ראוי לעבוד את ה' על דרך ספק או שאלת מופת ונסיון, כי אין רצון ה' לעשות ניסים לכל אדם ובכל עת... ואולי ימצא בעבודתו ולכתו בדרכי התורה צער ואסון, וראוי שיקבל הכל כמשפט צדק...".

שונים הם פני הדברים לגבי מעשר, כפי שחידש רבי יוחנן בשם רבי הושעיא.

אתה מבין את החכמה הרבה שבדבריו. הוא הצליח לסגור על האנשים ולהפיס את רוחו בו זמנית. אל תשאל אותי למה המכתב שהוא קיבל לא סקרן אותו. כמוכן שכן. אבל אני עניינית אותו יותר. כך הרגשתי. כך הוא פעל.

★ ★ ★

האיש כבר אינו בין החיים.
הוא נפטר לפני עשרים ואחת שנים, בכ"ג סיון ה'תשנ"ג.
הגה"צ רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, רב בית המדרש דחסידי סוכטשוב בבני ברק, וראש הכולל סוכטשוב.

גדול היה האישי.
בספר "אנא עבדא", הגדוש בסיפורים ובמעשיות אודות חייו ופעלו, מצאנו את המעשה המפליא הבא:

מספר ידיד נעוריו הרב ישעיהו הדרי:
היה זה בחודש סיון תשס"ו. שהייתי בירושלים בחג השבועות, שחל ביום שישי, וביום ראשון שלאחריו השולחן רימון ברחוב שמואל הנביא. נפצתי אנושות ונלקחתי לבית החולים "הדסה", ששכן באותם ימים ברחוב שטראוס פינת רחוב הנביאים. באישון לילה הכינו אותי לניתוח בהול, ומתוך ערפילי הדמדומים שמעתי שצבי קובלסקי הגיע. שליח ההשגחה היה. באקראי הגיע לירושלים לחג, באקראי שמע על זהותו של הפצוע בפיגוע ואיתר את מקומו. בערפל ההלם שמעתי מתוכו עם שומר הפתח וקורא: אני בן דוד שלו, אני חייב להכנס אליו. לאחר מכן זכורות לי כמה מילות עידוד. יהיה טוב, אל תדאג. חשכה אפפה אותי, שוב שקעתי בחוסר הכרה.

כל מה שאספר מעתה ואילך נודע לי מאוחר יותר מפי הורי.
הוא עזב את בית החולים ובלבו חרדה. באותם ימים נהגו לדווח ברדיו ובעתונות את שמות הנפגעים בלי לודא שהמשפחות יודעות על פציעת יקיריהן. הידיעה המחרידה היתה נוחתת עליהן, בלי שתהיינה מוכנות להלם. אני חרד כי בדרך זו יודע להורי דבר פציעתי, והללו יחוו זעזוע נורא, שתוצאותיו מי ישרון.

מה עשה? התקשר למערכת העיתון שהורי היו מנויים עליו, ושאל האם הידיעה נכנסה לדפוס, ברצונו לבקש שהשם לא יודפס בה. אמרו לו, שהעתון כבר בדפוס. ביקש שידועו למחלק שלא ישים את העתון בתיבת הדואר של משפחת הדרי.

זה היה הצעד הראשון.
עתה עמד בפניו המכשול הבא. הורי יפתחו את הטרגזיסטור לקראת השעה שבע, וישמעו את הידיעה הנוראה. מה עלול לקרות? נוכל לשער זאת ממה שאירע בביתו של הרב קולודצקי, שבישיבתו למדתי. אשתו הגישה את ארוחת הבוקר, כאשר הושמע שמי מפי הקריין כפצוע הפיגוע. המגש נפל מידיה והתנפץ לרסיסים.

מה עשה, מיהר ונסע לפנות בוקר לתל אביב. הדרך נמשכה אז למעלה משעתיים בדרך הישנה, עם חניה בהר-טוב. בחמש דקות לשבע עלה בחדר המדרגות שלט, פתח את ארון החשמל והוציא מתוכו את הפקקים...

הורי ניסו להפעיל את הטרגזיסטור - ואינו פועל. תמה על הפסקת החשמל. בשעה שבע וחמשה נקס על הדלת. שלום עליכם, קרא בבואו. הייתי בחג בירושלים, הבאתי דרישת שלום מישעיהו.
אבי תמה על החבר, שמגיע בבוקר למסור ד"ש. סיים את ארוחת הבוקר והתכוון ללכת לעבודה. ישעיהו לא מרגיש טוב, הוסיף ואמר. וכעבור כמה דקות הוסיף: אישפזו אותו, אבל זה לא נורא. אמי נחרדה, ואבי אמר: בואי, ניסע לירושלים. והוא אמר: אצטרף אליכם. זה באמת לא נורא, הניתוח עבר בשלום...

בקצרה, במשך כשעתיים הכין אותם, במנות קצובות ומדודות. בדרך קנה אבי עיתון, וקרא בו על הפיגוע. בבואו לבית החולים היה מוכן כדבעי. **כל** ימיו זכר לו אבי את החסד שעשה עמו - וכיצד עשאו...
לו רק היה גלוינו בן עשרה, או אפילו עשרים עמודים, מקום היה לי לפרוש בו סיפורים לעשרות

שלשה דברים עלינו לברר: **א.** במה בדיוק מותר לנסות את ה' **ב.** לאיזה מעשר התכוון רבי יוחנן; האם כוונתו למעשר תבואה, או שמא מעשר כספים, ואולי כוונתו לכל נתינת צדקה. **ג.** מה טעם התייחודה מצווה זו מכל המצוות שמותר לנסות בה את ה'.

נסיון בעושר בלבד: ובכן, לגבי הנושא הראשון, באיזה אופן מותר לנסות את ה'; כתב בעל משנת חכמים (הובא בפתחי תשובה יו"ד סימן רמ"ז ס"ק א'), כי מותר לנסות אך ורק בעושר, כלומר: יתן מעשר ויבדוק אם הקב"ה מעניק לו עושר בגין כך, אך אינו רשאי לנסותו לטובות אחרות, כגון, רפואה וכדומה.

דבר השאלה לאיזה מעשר התכוון רבי יוחנן, רבו הדעות.

הטור (יו"ד סימן רמ"ז) כותב: "הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו, אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד... ואמרו חכמים: בכל דבר אסור לנסות את ה' חוץ מדבר זה, כדכתיב: ובחונני נא בזאת". ברם, הבית יוסף אינו סבור כך; לדעתו דווקא בנתינת מעשר כספים נאמר הדבר, אך לא בצדקה רגילה (ראוי לציין, כי השל"ה, מסכת מגילה עניין הצדקה, ביאר בדעת הטור כי כוונתו למעשר כספים בלבד).

דעה שלישית מובאת ביעב"ץ (שו"ת ח"א סימן ג' הובא בפתחי תשובה, שם אות ב'). לדעתו, מעשר כספים כמוהו כצדקה, ואין לנסות בהם את ה', כי אם במעשר תבואה.

שיטה מחודשת נוספת מובאת בחידושי הגאונים (בעין יעקב בסוגייתנו); כל שהותר לנסות את ה' הוא רק למי שמפריש "חומש". לדעתו הפרשת מעשר כספים היא מצווה מן התורה ואין כל היתר לנסות בה את הקב"ה. זהו שאומר הפוסק "עשר תעשר", לאמר, המפריש שתי מעשרות, רשאי לנסות את הקב"ה.

להלכה הביא הרמ"א (שם סעיף ד') את שתי הדעות, דעת הטור ודעת הבית יוסף, ומדברי ראשונים אחדים מוכח כדעת הבית יוסף כי ההיתר הוא במעשר כספים בלבד ולא בכל צדקה (עין פירות תאנה בסוגייתנו, וראה באהבת חסד פרק י"ח).

במה נתייחדה מצוות הצדקה, שמותר לנסות בה את הקב"ה?

החינוך אשר נוקט כי טעם האיסור לנסות את ה' בכל המצוות הוא מפני ש"שכר המצוות אינם בעולם הזה" מסביר, כי שונה היא מצווה זו משום "שהודיענו האל ברוך הוא, כי בפרנסנו משרתי ביתו במעשר, נמצא התועלת והברכה בממוננו...".

פשטות לשונו של החינוך מורה, כי כוונתו לנתינת מעשר תבואה ללוויים, משרתי ה'; שעבדו בבית המקדש. אך החפץ חיים זצ"ל (אהבת חסד שם) מבהיר, כי אחר שעומדים על כוונת דבריו של החינוך, עולה מסקנה אחרת. ודאי אין כוונתו כי בזכות קיום מצוות מעשר תבואה יזכה לעושר, אלא בזכות שמחזיק את ידי הכהנים והלוויים ועל ידי כך יכולים הם להתחזק בתורת ה' - תבוא עליו הברכה.

משכך, מסיק החפץ חיים, כי הוא הדין לעניין מעשר כספים, "שעיקרו נתקן תחילה להחזיק ידי עמלי התורה... גם בזה מותר לנסות השם יתברך" [מדבריו עולה בבירור, כי אם נותן המעשר לעמלי התורה, רשאי לנסות את ה'; אך לגבי נתינת מעשר לצדקה או מצוות אחרות, צריך עיון].

הרדב"ז (שו"ת ח"ג סימן תמ"א) כותב דבר נפלא: "וטעמא דמלתא משום תקנת עניים. ואם הנסיון שהוא אסור מן התורה, התירו הכתוב מפני תקנת עניים". כלומר, הקב"ה דאג לעניים ולפיכך התיר לנסותו במצוות הצדקה כדי לעודד את קיומה!

דף י/א עד ששים בתקופה

אימתי הוא "שישים יום לתקופה"?

בגמרתנו מבואר, כי בני בבל וסביבותיה מתחילים לשאול על הגשמים, "ותן טל ומטר לברכה", שישים יום אחר ה"תקופה".

"שנת השמש" היא תקופת הזמן שבה כדור הארץ משלים סיבוב סביב השמש = 365 ושש שעות [לפי שיטת שמואל], וארבע תקופות השנה הן: תקופת ניסן, תקופת תשרי, תקופת טבת ותקופת תמוז - כל אחת מהן רבע שנה.

תקופת תשרי היא זמן המעבר מקיץ לחורף. בתקופת טבת נמצא החורף בעיצומו. תקופת ניסן היא זמן המעבר מחורף לקיץ ובתקופת תמוז נמצא הקיץ בעיצומו. ארכה של כל תקופה הוא תשעים ואחד ימים ושבע וחצי שעות. שאלת הגשמים מתחילה, איפוא, שישים יום לאחר התחלת תקופת תשרי.

מדוע לא נקבו חז"ל בתאריך עברי, כשם שאמרו כי בני ארץ ישראל מתחילים לשאול בז' בחשוון? מפני שאין תאריך עברי קבוע לשישים יום אחר התקופה! במסכת ראש השנה התודיענו לכך, כי הלוח היהודי מורכב מחודשי הלבנה תוך התאמה לשנת השמש. כלומר, את החודשים אנו קובעים לפי חודשי הלבנה, עם כל תחילת סיבוב של הירח אנו קובעים חודש חדש, אך מאחר שאין התאמה מדויקת בין שנת השמש לבין סיבובי הירח, אנו מוסיפים מידי פעם חודש אדר מעובר, כדי להתאים ביניהם [שנת שמש מכילה יותר משנים עשר סיבובים של הירח סביב כדור הארץ].

מאחר ששאלת הגשמים מותנית בתקופה הנדרשת לגשמים, וזו נקבעת על פי מצב כדור הארץ אל מול השמש, אמרו חז"ל, כי שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי מתחילים בבבל וסביבותיה

ולמאות, על היהודי הנפלא הזה שהיטיב עם כל כך הרבה אנשים.

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, התגורר בשכונתו שנים רבות וגם הוא מעלה על נס בספר "אנא עבדא" את תשומת הלב שבו ומידת העין הטובה שהתברך בה. היו בשכונה כמה ילדים, שהוריהם לא פיקחו דיים על התקדמותם בלימודים, הרב קובלסקי נטלם תחת חסותו. היה לומד איתם, בוחן אותם בחן, ומרעיף עליהם תגמולים שונים, כדי שיצליחו בלימודיהם ובמבחנים שערך להם... גדול היה האיש.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ד/א הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם

בית חולים בימי חז"ל

פעם הלך הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לבקר חולה. הלה פנה אל רבי יחזקאל ושאלו, אם מוזכר בחז"ל עניינו של 'בית חולים'.

הרהר רבי יחזקאל קימעה, העביר במוחו את כל התורה בחטף ופסק פסקו: לא מוזכר בחז"ל דבר כזה כלל.

דף ז/א

שוויותם של דברי תורה

בחתונה אחת ישבו והמתינו הגאון רבי חיים קרייזוירט זצ"ל, רבה של אנטוורפן, והגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל. פנה הגר"ח לרעהו, "הבה ואשמיעך דבר תורה שערכו מאה אלף דולר, בידך לשלם עבורי", הנהן הגרמ"ש בראשו ושמע את החידוש.

- השווה הוא את מחירו?

- הן.

- נו, שלשל לידי את הסכום...

- אומר לך דבר חידוש ששווה מאתיים אלף דולר...

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לבקש על הגשמים.

הלוח הלועזי בנוי לפי שנת החמה בלבד ובו אפשר לנקוב בתאריך שעל בני הגולה להתחיל לבקש גשמים. בכל השנים בני חו"ל מתחילים לשאול על הגשמים ב-5 בדצמבר, ואחת לארבע שנים, עת חודש פברואר הוא בן עשרים ותשעה ימים - ב-6 בדצמבר.

אף הראשונים נקבו בתאריך על פי הלוח הלועזי, אך מפתיע לגלות כי הם נקבו בתאריך אחר. אבודרהם (סדר תפילות של חול) כותב: "ויום שישים יבוא בכ"ב בנובימבר... ואם היה פבריר מכ"ט יום, תהיה השאלה מכ"ג בנובימבר!" תאריכים אלה נקובים בספרים נוספים, ופשר התעלומה נעוץ בכך שהלוח הלועזי עבר שינויים מפליגים.

בתחילה, כשסודר הלוח הלועזי על ידי יוליוס קיסר נקבע, כי חודשיו יהיו בני 30 ו-31 יום לסירוגין, למעט חודש פברואר שיהיה בן 28 יום ובכל שנה רביעית בן 29 יום, כדי להשלים פערים הנובעים מכך ששנת השמש אינה מספר ימים עגול [דווקא חודש זה נקבע כך, כי בעבר הוא היה החודש האחרון בשנה, וכידוע שספטמבר, אוקטובר, נובמבר, דצמבר פירושם - שביעי, שמיני, תשיעי, עשירי. ינאר היה החודש האחד עשר ופברואר החודש השנים עשר].

מאות שנים אחר כך התברר, כי אורך השנה אינו מתאים למסלול החמה, ובכל שנה מצטבר פיגור של דקות אחדות. ב"ח בתשרי שנת ה'שמ"ג [4 לאוקטובר 1582 למניינם] כינס האפיפיור גריגוריאוס וועדת מלומדים שקבעה, כי יש 'להקפיץ' את התאריך בעשרה ימים קדימה, כדי להשלים פיגור זהה שהצטבר במהלך השנים, כמו כן שונו כללי הלוח ונקבעו כללים חדשים, מתי חודש פברואר יהיה בן 28 יום ומתי בן 29 יום. לוח מתוקן זה כונה "הלוח הגריגוריאני", על שם מתקנו, והוא נפוץ כמעט בכל העולם והחליף את "הלוח היוליאני" הקודם לו.

באותה שנה 'דולגו', איפוא, עשרה ימים. הראשונים שכתבו בספריהם כי יום התקופה הוא ב-22 בנובמבר, כתבו זאת לפני השינוי שערך גריגוריאוס.

חשוב לציין כי באמרנו שזמן השאלה ב-5 בדצמבר, הכוונה ליום בו חל תאריך זה. הנכרים מחליפים את התאריך בחצות הלילה, אולם עוד קודם לכן, בתפילת ערבית, כבר שואלים "ותן טל ומטר". מעניין לציין, כי להזאת הלוח הנוצרי יש משמעות לגבי המנהג שנהגו בקהילות שונות שלא ללמוד בליל החגא הנוצרית המכונה חג המולד. מכיוון שברוב מדינות העולם הוזז התאריך, הוזז בהן גם החגא. אכן היו קהילות שנהגו מנהג זה בליל החגא כנהוג כיום והיו שהקפידו גם בלילה בו חל החגא למניין הישן, מאחר שהיו כנסיות שהתמידו בו עדיין (ראה על כל העניין ב"לוח דבר בעיתו").

לאחר שסיים, שאל את הגר"ח: השווה הוא את מחירו?
הן -
השב לי, איפוא, עודף... (ניחוחה של תורה).

דף ז/ב כי נר מצוה ותורה אור

נס נרו של המהרש"ל והרמז שבו

בהקדמתו לספרו ים של שלמה על מסכת בבא קמא מספר המהרש"ל:
"גם נסיון אחד בא לידי בלילה, על ידי נר מצוה ותורה אור, כאילו הראוני מן השמים ונתנו לי הרמנא ואמוץ כח ממלכותא דרקיע, נפתחו לי שערי אורה לומר: עסוק בתורה! דון ואסור והיתר והורה! הוי גבור בחבורה! כתוב על ספר והבא לה' תשורה!"
החיד"א, בספרו שם הגדולים, מפרש את הסתום: "ונס נעשה לו בלילה אחד, שלא היה לו להדליק כי אם נר קטן לשיעור שעה, והיה לומד ומשנה שמעתתא כמה שעות ונרו יאיר משך נהריה עידי ועידינא, והוא הדבר יטמין ברמו בהקדמת ים של שלמה".

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרידמן** ז"ל

ב"ר חיים קלונימוס קלמן ז"ל נלב"ע כ' בסיון תשנ"ט מיקרי בית המדרש סוכטשוב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שלמה קרופניק** ז"ל

ב"ר אריה ישראל ז"ל נלב"ע י"ט בסיון תשט"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו ר' אריה ישראל שכטר שיחיל

ארבעה בכרך אחד!
חדשי!

מסכתות תענית - מגילה - מועד קטן והגיגה

חדשי! - צבע ייחודי

הדפסה מהודרת של דפי הגמרא עם אותיות מאירות עיניים להקלת הלימוד

- מאורות ההלכה - הלכה לכל יום
- איורים מרהיבים וצבעוניים להמחשה ולהקלה על הלומד (למסכת מועד קטן)
- רקע ייחודי לדפי הגמרא
- מאורות המשנה - משנה מבוארת לכל יום

להזמנת הגמרא: 1700-500-151

